

OPASNOSTI OD MINSKO-UBOJITIH NAPRAVA I ASANACIJA TERENA

Tomo Sugnetić, Branimir Molak
Uprava za zaštitu i spašavanje (u osnivanju), 10 000 Zagreb,
Ksaverska cesta 107, tel. 385 1 3651 114, faks. 385 1 467 3008

SAŽETAK:

Poslije agresije na R Hrvatsku ostale su opasnosti od neeksploziviranih minsko-razornih naprava i ubojitih sredstava. Opasna, razorna i ubojita sredstva su raspršena širom Hrvatske. U ratno doba Stožer CZ RH MORH-a je angažirao ljude, materijalna dobra, znanje i neke institucije sustava RH započeo s planskom asanacijom - zaštitom i spašavanjem stanovništva od neeksploziviranih minsko-razornih naprava i drugih opasnih tvoriva. Stožer CZ RH je djelovao preventivno, kreativno, asanacijski, resocijalizacijski, promidžbeno, edukativno, stručno i druge načine. Iza toga su slijedile definicije takvoga angažiranja u zaštiti i spašavanju stanovništva.

Asanacijski se angažirati i sustavno raditi, u području zaštite i spašavanja stanovništva od minsko-razornih naprava zaostalih iz rata i drugih djelovanja i posljedica djelovanja tih sredstava u Hrvatskoj, značilo je i trajno raditi na novim i sigurnim postupcima i modelima koji su poboljšavali organiziranost, upravljanje, efikasnost, sigurnost, detekciju, zbrinjavanje, uklanjanje minsko-ubojitih sredstava i sve to uz istodobno podizanje razine sigurnosti života i rada pirotehničara i drugih osoba činitelja «zaštite od mina» i u samom ugroženog stanovništva. Ciljevi su bili definirani. Trebalo je postići visoku razinu zadanih ciljeva, sve iz razloga - podizanja sveukupne sigurnosti - putem sveukupne asanacije određenih pogođenih ratom i posljedicama i na druge načine dijelova R Hrvatske.

S vremenom, tijekom rata i poslije rata, u područje zbrinjavanja stanovništva, budući da su otkrile da je razminiravanje izuzetno neloyalnoj domaćoj i stranoj konkurenciji. Razvilo se je pitanje - kakva je suvremena kakvoća razminiranja i koje su njene sigurnosne vrijednosti? Za osnivače te djelatnosti u nekadašnjoj civilnoj zaštiti koja je u Domovinskom ratu transformirana u moderan sustav pitanje razminiranja Hrvatske je ostalo - tajnom. Kako je onda objektivno javnost u vezi toga informirana?

Nesporno je, da mediji prate «zaštitu od zaostalih mina». Aktivnosti koje se prate su samo vršak sante leda minskih problema. Čitav ostatak su u stvari veći dijelovi te sante problema koja čini dio sveukupne aktivnosti zaštite i spašavanja, područja koje se zove (a) sanacija. (A) sanacija inače ima svoje različite definicije i kategorije u kojoj su inicijalni (ulazni dijelovi) vezane uz aktivnosti «zaštite od mina i ubojitih naprava».

Ključne riječi: minsko razorne naprave, mine, asanacija, razminiranje, R Hrvatska, zaštita i spašavanje stanovništva

UVOD

Prosuduje se, da je tijekom Domovinskog rata u Hrvatskoj s obje strane bojišnice postavljeno oko dva milijuna protuoklopnih i protupješačkih mina. Tijekom agresije je ispaljeno oko milijun topničkih projektila. Najmanje 10 % ispaljenih sredstava nije eksplodiralo (*1. Tuđman.1996*). Glavni Stožer civilne zaštite Republike Hrvatske na osnovama svojih procjena, sa svojim stručnjacima pod vodstvom dipl. inž. Z. Žiberta krenuo k osmišljavanju, organiziranju i provođenju mjera zaštite i spašavanja stanovništva od minsko ubojitih naprava (MUN-a). Osnovani su ekspertni i operativni timovi. Održali su se tečajevi i obuka pirotehničara po utvrđenim standardima. Uz školovanje i obuku novih kadrova osmislili su se i programi za obnovu znanja i vještina onih pirotehničara koji su bili na ratnom rasporedu u specijalnim postrojbama CZ RH i onih koji su na poziv RH došli iz JNA i stavili se na raspolaganje obrani Domovine. Uz tehničke elemente svoje stručne obuke novi pirotehničari su usvojili i neka znanja iz samozaštite, posebno iz područja pružanja prve pomoći. Vodila se je posebna briga o sigurnosti ljudi i obuke. Tražilo se je poštivanje medicinskih standarda i sigurnosti na radu na terenu. Medicinsko osiguranje na terenu – s liječnikom, tehničarom, šoferom, vozilom i potrebno zdravstvenom opremom i priborom smatralo se je osnovnim standardom zaštite pirotehničke struke. Kako su se kasnije odnosilo prema pirotehničarima i kako su se poštivala načela zdravstvene sigurnosti na terenu po kasnijim nositeljima/činiteljima asanacije mina («razminiravanja») za prve njegove organizatore do danas je ostalo tajnom (*2. Žibert.1991, 3. Sugnetić.1991*).

MATERIJAL I METODE RADA:

U radu se je upotrijebila povijesna, komparativna metoda, normativna metoda, metoda sustavne analize i metoda analize sadržaja (*4.5.12.13.14.15*).

CILJEVI RADA

Ukazati na stanje i višegodišnje probleme zaštite i spašavanja koji su vezani za uključnu ili inicijalnu fazu opće asanacije (asanacije mina), posebnu asanaciju i/ili asanaciju ugroženih terena s naseljenim stanovništvom R Hrvatske.

Dati prijedlog s nekim zaključcima/rješenjima kako poboljšati rad u djelatnosti koja je bitna po sigurnost, život i zdravlje stanovništva i njihovih resursa.

RAZRADA S DISKUSIJOM

Po podacima iz Kabineta Predsjednika RH 1995. godine na opasnim poslovima «asana cija mina» bilo je angažirano 1100 vojnika, redarstvenika i pripadnika Civilne zaštite (*1. Tuđman.1966*). Kasnije će oko 200 pirotehničara biti izjurenjeno iz sustava RH. Oprema će nestati (npr. metal detektori) (*5*).

Procijenjeno je 1996. godine, da će se inicijalnom asanacijom, asanacijom mina R Hrvatska baviti više godina. U tom poslu trebalo se je uposliti 2000 školovanih i obučениh osoba. Materijalni troškovi su procijenjeni na visoke kunske i dolarske USA iznose.

Poslije rata R Hrvatska nije imala gotovine i kreditnih prava za veća ulaganja pod «odmah» za zaštitu i spašavanje stanovništva od posljedica djelovanja mina i sličnih naprava. Vlast je računala na svekoliku narodnu solidarnost i akcije «civilne zaštite». U jeku rata, vlast je 1994. godine ukinula glavni državni stožer i županijske stožere civilne zaštite. Resorno ministarstvo je pod hitno ukinulo ratne stožere u županijama (Osijek, Vukovar/Vinkovci. itd.) - one koji su imali cjelodnevne i višegodišnje angažmane u zaštiti i spašavanju ugroženih i žrtva s posljedicama ratnih vojnih djelovanja NUSA, MUNA, MRNA, MENA itd.

Sustavno gledano, složenost tekuće i buduće opće i posebne asanacije prostora (otvore nog i zatvorenog) s razminiravanjem kao početne etape asanacije (humane, veterinarske, biološke i drugačije određene) polazi iz činjenica, da je raspored i kontaminacija MRN (minsko razornih naprava. 7. *Stary*), MENA (minsko eksplozivnih naprava. 8. *Šteker*) i MUNA ili/i NUSA (neeksplodiranih ubojnih sredstava. 2. *Žibert*. 8. *Šteker*) u prostoru 1180 km X 4-10 km. Dakle, problem kontaminacije minama će se morati pratiti u svim po ljude i životinje opasnim životnim prostorima s infrastrukturom. Analizirani podaci iz razdoblja DORA (Domovinskog rata) 1991-1995. godine pokazuju, da nije bilo niti jedne hrvatske županije u kojoj se nisu dogodila ratna razaranja i u kojoj nije stradao od ratnih djelovanja i posljedica ljudski i materijalni resurs (9. *Sugnetić*. 10. *Kostović*).

Nije sporno, da su tijekom agresije na R Hrvatsku stradavali vojnici u prvim borbenim linijama. Stradavali su civili u pozadini. DORA (Domovinski rat u RH) nije bio klasičan rad sa standardnim sadržajima i elementima u taktičkom, operativnom, akcijskom, vremenskom razvojnom, propagandnom i drugom smislu. On je imao svoje specifičnosti. Agresor je koristio konvencionalna i zabranjena po međunarodnim standardima borbena sredstva (kazetne bombe/zvončići, rakete/zvončići, prah/prašina/paučina, pauci, bojevitte opasne tvari/otrovi, plinovi/artiljerijska punjenja) itd. Gađali su se privredni i drugi infrastrukturni važni ciljevi (energane, rafinerije, teretne željezničke postaje, skladišta, cisterne/rezervoari), a i sami skladišni ostaci s resursima JNA vojarni i skladišta itd., koji su sekundarno kontaminirali i trovali ljude i okoliš s još danas neutvrđenim posljedicama (HCN i Gliboki jarek, amonijak i Kutina, Kerestinec i raketna goriva, Sisak i rafenerijska postrojenja sa skladištima itd.).

Dakle, problem zaštite i spašavanja od NUSA MRNA, MENA, MUNA se je razvio iz neznanja, nesposobnosti, probitaka pojedinaca, grupa, klanova, nekih visoko pozicioniranih čelnika i političara koji su djelovali ili misle da su djelovali u zaštiti i spašavanju stanovništva i materijalnih dobara od kriza i posljedica. Problem se je definirao 1991. godine uoči balvanizacije hrvatskih prometnica.

Napisalo se je, da se je do 1994. godine izgrađivao u RH sustav zaštite i spašavanja. Angažiralo se je domaće znanje i pamet. U sustav zaštite i spašavanja bila ugrađena iskustva razvijenih zemalja. Sustavni model je izgrađivan na iskustvima USA i NATO standarda. Radi nečije sigurnosti, a ne hrvatske, te 1994. godine resorno ministarstvo «riješilo se je» znalaca, rukovoditelja glavnog i županijskih stožera i referentnih djelatnika, pa i pirotehničara. Poludržavne/poluprivatne firme su preuzele nadzor nad ostacima tzv. civilne zaštite. Sveobuhvatan posao na razminiranju (asanacija mina) kontaminiranih područja Hrvatske postao je prćija i posao «poduzetnih pojedinaca».

Neki branitelji i pirotehničari su nekome postali prekobrojni. Završili na ulici. Ostalo je bez posla oko 200 pirotehničara, neodređen broj njihovih pomoćnika, logističara i osoba koji su činili funkcijsku pričuvu. U igri «otpuštanja i raspolaganja» vlast se je poigrala sa sudbinama, po procjenama, oko 620 ljudi. Tu nisu bile uključene socijalne kategorije - pirotehničarske obitelji i njihova djeca Oglušilo se je na predsjednikovu procjenu, na predsjedničko izlaganje u Saboru RH te 1996. godine. On je ukazao na potrebe asanacije mina na dulje vrijeme s potrebnim novo zapošljavanjem - 2000 hrvatskih pirotehničara.

U tzv. tržišnoj utakmici ulica je postao kriterij. Natječaji su postali nacionalni i internacionalni. Počela je javna i taktička rasprodaja minskih polja. Osnovan je distribucijski centar za mine HRC u Sisku. Razvio se je biznis. U tom vremenu u medijima su vladali razlučeni i prevareni hrvatski stručnjaci. Na ulicama su se muvali nezaposleni hrvatski pirotehničari. Na medijske dokaze o nedozvoljivim radnjama vezanim za poslove asanacije mina (*Kakarićevi dokazi*) nadležni nisu reagirali.

Navodno, međunarodni zajmovi trošili su se na nenamjenski. Po neslužbenim spoznajama, najmanje terenskih vozila, informatičke opreme, druge opreme i pribora je ostalo na raspolaganju onima za čije potrebe su naručeni i dobiveni. Gdje su bila usmjerivana ta ciljana preostala sredstva? Gdje su ti «drugi» i preostali resursi? Stručnjaci iz civilne zaštite, posebno oni iz glavnog Stožera CZ MORHA koji su stjerani u mirovinu, na raspolaganje, na nepovoljna ili na nepostojeća radna mjesta – njima je to ostalo nepoznato.

Neki akteri su sklonjeni na nepostojeća radna mjesta unutar sustava npr. MUP-a RH na dislociranim radilištima. Dislocirani nisu mogli smetati pri podjelama plaća, primanja bogodanih vječnih komesarskih podobnih čelnika jedne iz /u firmi MUNGOS Zagreb i one druge «sportske» koja se je «primala u firmi-«OCZ MUP RH Zagreb. Da se ne bi «mačevali» na istom mjestu podobni s nepodobnima, ove druge su zaposlili «s dopunskim školovanjem». Doktori i magistri znanosti pošli su u školu po programima za jasličke ritmičare i kuhare. One prve, podobne (s ladičnim deponiranim istragama ili pod istragama) šalju u diplomaciju ili na koordinacijske poslove u sjeni.

1996. i 1997. godine i kasnije problem asanacije mina Hrvatske je internacionaliziran. Bila su upoznata tijela UN i druge međunarodne organizacije i udruge s hrvatskim «minskim» problemima. Tražila, očekivala i dobila se pomoć (novac, usluge, tehnika) za tu hrvatsku obrambeno zaštitnu djelatnost.

Globalizacija, tranzicija u svijetu i druga zbivanja Afganistan, Irak, pad nebodera u New Yorku, međunarodni terorizam, lokalni ratovi i sukobi i gospodarska recesija u svijetu smanjivali su novčane utoke hrvatske asanacije mina. Danas su se svela naša skupljanja dopunskih materijalnih/novčanih sredstava za tržišno «humano razminiranje» na aktivnosti vezane - uz prigodne vikende i prodaju sitnog pribora po trgovima naseljima, prikupljanje slika i animatorskih izjava slikara i kipara, na zatvaranje financijskih konstrukcija putovanja kustosa lokalnih muzeja s donacijskim eksponatima po svijetu, na smetanje gladnih pri objedima i veselicama u objektima zabave i odmora ili na uznemiravanje uličnih šetača u trenucima njihova odmora.

Medijski konzumenti radija i televizije se periodički smetaju ratnim i minskim pokličima, prigodno, uoči velikih praznika i blagdana, posebno onih koji su vezani za

posjet turista i gostiju u naše turističke prostore i hotele. Onda u «in formi» bacaju poruke i preporuke o ratu, minama, njihovim posljedicama u javnost. Uz mine, ako ne domaći, onda strani mediji i susjedi odmah prilijepe kakvu psinu ili kita na Jadranu. Na kopnu se onda osmišljava kupovina, obuka, dresura i čuvanje «protu minskih tragača» pasa. U svezi pasa ljudi(?) održavaju se vikend piknici za uvažene i uzvišene. Mediji su tada ushićeni. Mogu prikazati, da čovjek psu nije vuk ni zao drug. Nad «mungosima» i njihovoj sorti i dalje perzistira opasnost – ljudi, nezaposleni pirotehničari i njihovi nezbrinuti obiteljski članovi. Te obitelji sada u nekom novom problemu, jer nisu u prilici odkonzumirati, bar jednom tjedno, dernek na državni račun ili na račun kakvog «humanog» minskog partnera i tako ostaju bez prava derničenja na tuđi račun točnoje na naš/svoj račun, na račun hrvatskih poreznih obveznika. Toj ugroženoj socijalnoj skupini ostaje demokratsko slijedno pravo na –glad i žeđ.

Zaboravilo se je, da je predsjednik RH *Tuđman* te 1996. godine u svom izlaganju ista knuo - da Hrvatska država mora osigurati trajnu skrb za sve, za sve ratne žrtve, za obitelji poginulih i nestalih, za invalide, za ranjene i bolesne, nezaposlene i njihove obitelji, pa i one koji su svakodnevnoj opasnosti od još danas rasutih «mina» diljem Hrvatske (1).

Bilo je novaca i vremena da se riješi i daju odgovori na postavljena pitanja npr. - kako zaštititi povratnike, nepovratnike i neprebjege na nekadašnjem POT (privremeno okupiranom teritoriju) od djelovanja i posljedica zaostalih MEN, NUS, MUNA, MRN-a? ili kako zaštititi poljodjelce pri obavljanju poljodjelskih radnji ? ili/i kako ostale radne i socijalne kategorije (turiste, lovce, šumare, radnike) stanovništva zaštititi, koje trajno ili povremeno žive na ugroženom području ?

Jasno je, da treba u Društvu uljučiti uz sve te promidžbeno edukativne pedagoško andragoške, sigurnosne, detekcijske, zaštitarske aktivnosti zaštite i spašavanja i druženja i redovite profesionalne službe, čija redoviti rad se uklapa u sadržaje te sigurnosti i zaštite.

Koliko i kako su te aktivnosti bile iskoordinirane, koliko je programa i projekata osmišljeno i provedeno u praksi, koliko je ljudi bilo angažirano na tome, i s kojim se je sredstvima i dobrima raspolagalo, sve to je ostalo tajnom za najškolorovaniji kadar i ratne zapovjednike hrvatske branitelje koji se bave zaštitom i spašavanjem stanovništva od kriza i posljedica u R Hrvatskoj. Ostaje tajnom i sudbina daljih akcija u vezi osmišljavanja i rješavanja te problematike.

Realna je procjena (3. *Sugnetić.1991*, 2. *Žibert.1991*, 8. *Šteker.1992*, 11. *Molak, Žibert, Laura.Nemeth.1994*) da se neće svako zemljište, objekt moći u kratkom vremenu (a)sanirati, detaljno pregledati i provjeriti s ciljem pronalaska i asaniranja MENA, NUSA, MRNA) MUNA. Posebne poteškoće bit će napuštene kuće, gospodarstva i veliki kompleksi zemljišta, gdje se «mine» mogu pronaći. Kumulacijske teškoće predstavljat će korov i divljina naraslog travnog i drvenog materijala. Oštećene i napuštene kuće i ta nova biomasa, vremenska neuređenost i nehigijena zbrinjavanja biljnog i šumskog pokrova sječom i košnjom, uvjetovala je i uvjetovati će vizuelnu i praktičku promjenu objekta i okoliša i uvjete rada zaštite na terenu. Tijek vremena i klimatski uvjeti promijeniti će osobine «mina» i drugih rasijano postavljenih sredstava, što će još više otežati znakove detekciju i zbrinjavanje MENA, NUSA, MUNA ili MRNA.

Zato organizirano društvo, vlast, pogotovo ona lokalna mora biti u tijesnoj povezanosti i suradnji s područnim MUP-om, policijskim upravama županija, područnim policijskim postajama, HV, centrima za obavješćivanje, profesionalnim i DVD vatrogastvom, zdravstvenom, komunalnom službom, s medijima, ali i sa ostacima svoje lokalne ex civilne zaštite ako je imaju.

Zato, sustavno raditi u području zaštite i spašavanja stanovništva od kriza i posljedica u Hrvatskoj znači trajno raditi na novim postupcima i modelima kojima se može bitno poboljšati organiziranost, upravljanje, efikasnost i materijalno pokrivanje društva, posebno onih struktura, koji se bave djelovanjima zaštite i spašavanja stanovništva dobara i okoliša na siguran način od kriza i posljedica.

U radu se ne definiraju, ali spominju neki se pojmovi i sadržaji s terminskog i stručnog gledišta koji su složeni (DORA, NUS, MEN, MRNA, mina, «Mungos», HRC). Sami pojmovi i njihove osobitosti su posloženi po nekom određenom hijerarhijskom i logičnom slijedu, po aktivnostima, pojavi i zadaćama u društvu itd.

Tu su posloženi samo neki, i to oni, koji su važni za stanovništvo i djelatnike u radu na zaštiti i spašavanju od kriza i kriznih posljedica s posebnim naglaskom na inicijalnu ulogu asanacije, asanacije terena, zaštitu i spašavanje od minsko ubojitih naprava.

Zabilježeni termini-pojmovi, odnosno aktivnosti i imaju svoje značenje, skalu, sadržaj, opseg, doseg, jasnost, stručnu i praktičnu interpretaciju i provjerljivu praksu za zaštitu i spašavanje stanovništva RH Hrvatskoj. Neki imaju samo jedno obilježje, drugi više, treći su slijed sinonima ili nekoliko naznaka tipa NUS, MEN, MRNA ili MUNA, a to sve kritički ovisno i skopčano sa stavom i znanju stručnjaka- pisca ili stavu stručnjaka praktičara (12. Sugnetić).

Zato se u radu s razlogom pokušava diskretno ipak ukazati na neke pojmovno terminološke i asanacijske probleme i to na one, koji se često koriste u svakodnevnom stručnom radu i koji su potrebni za djelovanje sustava zaštite i spašavanja stanovništva R Hrvatske od kriza i posljedica, a ne znaju se npr. da je «razminiravanje» ulaznica za opću asanaciju prostora, ili posebnu asanciju terena, asanaciju mina, objekata i sličnog.

Do 2003. godine odnos MUP- a RH prema zaštiti i spašavanju nije bio na odgovarajućoj razini. Sustav zaštite i spašavanja stanovništva Hrvatske od kriza i posljedica nije bio primarno i integralno sigurnosno pitanje, već su bili primarni drugi poslovi u djelokrugu MUP-a RH. Sustav zaštite i spašavanja stanovništva od kriza i posljedica nije imao očekivani svoj pozitivan razvoj. Aktivnosti zaštite i spašavanja su bila više sektorski rješavanje problema nego integralno i suvremeno. To je pokazala pojava i praksa zbrinjavanja požara na otvorenom tijekom turističke 2003. godine na Jadranu.

Multi i intradisciplinarnim način rješavanju problema nije realiziran. Primarni problemi u području zaštite i spašavanja stanovništva od kriza i posljedica nisu riješeni. Sekundarni ili marginalni problemi su u prošlom vremenu rješavani (npr. promjene dizajna odjeće, obuće, proizvođača vozila i opreme, znakovlja, boje, turističko-pokazne vježbe i putovanja, međunarodni «seminari», duhovni seminari, promičbene donacije, tiskarske i plakatne djelatnosti itd.). Istodobno stručni ljudski resurs i materijalni resurs se smanjivao. Sve to je opterećivalo opću sigurnost Hrvatske i njenih stanovnika.

Tajne sistematizacije i subjektivizam pojedinaca-rukovoditelja snizio je već upitnu sposobnost rudimenata sustava zaštite i spašavanja stanovništva od kriza i kriznih posljedica.

Dakle, izostali su iza 1994. godine rezultati zaštite i spašavanja, a tzv. “civilna zaštita” formalno pravno- nestaje 1998. godine (4.5.6). I to su bili razlozi, zašto nije bilo vremena za neka redefiniranja osnovnih pojmova–termina iz struke. Nisu se napravila odgovarajuća osvježavanja i usklađivanja sa svjetskim i suvremenim standardima, razinom znanja i spoznaja profesionalnih djelatnika zaštite i spašavanja stanovništva R Hrvatske od kriza i posljedica, tako da ima i ostalo je puno dubioza u području inicijalne provedbe asanacije mina. MUNGOSU, poslovnim partnerima i minskim trgovcima MUP RH nije bio maćeha.

Rečeno je, da intra i interdisciplinarni pristup u rješavanju problema nije bio priznat ni afirmativan MUP-u RH. Afirmirane su neke «druge vrijednosti» i interesi iz nekih drugih napuštenih vremena. I tako je Sustav zaštite i spašavanja stanovništva Hrvatske od kriza i posljedica «pao», a nije trebao. Zato je sada potrebno ponovno obnoviti one vrijednosti koje određuju ljudski, opće i posebne vrijednosti hrvatskog društva. Nitko do sada nije odgovarao za učinjene propuste, nedjela, nerad i neznanje i koja su učinjena na sigurnosti stanovništva od raznih kriza i posljedica. Izgubu vremensku i novčanu sada ne procjenjujemo i ne utvrđujemo.

Postavlja se pitanje, tko će dati percepcije, projekcije, koncepciju, doktrinu i strategiju, zaštite i spašavanja stanovništva R Hrvatske od kriza i kriznih posljedica ? Političari ? Profesionalci ? Amateri, dragovoljci, dobrovoljci ? Šmekeri, hobisti, seminaristi, turisti, gosti ? Savjetnici, zalutali namjernici ili meritorni timovi znanja, hrvatske pameti i sposobnosti ? Opće je poznato, da ljude, prostor i najpozitivnije vrijednosti strateškog prostora Hrvatske ne može nitko «izvesti» nekamo drugdje, ali ih se može uputiti/usmjeriti na racionalne putove šansi, potreba i mogućnosti. Sigurnost i prosperitet te sigurnosti ne smije biti- upitan.

Hrvatski ljudski stručni i profesionalni resurs i servis sa svojim znanjima, novim tehničko tehnološkim i civilizacijski novim i suvremenim vrijednostima uz partnersku kooperaciju i podršku svijeta može riješiti čitav slijed složenih sigurnosnih problema u kratkom vremenu, uz brze transformacije stanja, organiziranja i djelovanja. U Hrvatskoj prepoznavanje definiranih problema ne bi trebala biti neka metodička i praktična novost. Dakle, treba pronaći i odrediti ljude- koji znaju i mogu. Vječnim praktikušima/podobnicima i logističarima/skladištarima treba zahvaliti na suradnji.

Došlo je vrijeme, da se afirmiraju sve pozitivne vrijednosti profesija i profesionalaca u obrani i zaštiti stanovništva od kriza i posljedica na inter i intradisciplinarnom timskom i integralnom principu djelovanja. U zapećak je potrebno staviti podobnike, podložnike i komesare bez profesionalnih znanja, kompeticije i spremnosti za suradnju itd.

Iz tog konteksta/ sadržaja, razvili su se tekući zaključci, koji mogu biti osnovom nekih kvalitetnijih razmišljanja u području složenih ljudskih djelatnosti s defendološkim predznakom – asanacija mina kroz sustav zaštite i spašavanja stanovništva Hrvatske od kriza i posljedica.

ZAKLJUČCI :

1. opću, posebnu asanaciju (asanaciju mina) kao inicijalnu etapu opće asanacije treba osmisлити kroz usklađivanje svih aspekata djelatnosti zaštite i spašavanja (strateški, organizacijski, funkcionalno) u okvirima koncepcije vizije, strateških ciljeva,

2. osmišljenim sustavnim pristupom mora se izvršiti revizija naših dosadašnjih predodžbi o organizacijskom i funkcionalnom djelovanju zaštite i spašavanja, s posebnim osvrtom na mjesto i ulogu zaštite/asanacije mina. To načelo, kao i sva ostala, dovela bi do revizije logike rada i upućivanja na pronalaženje i izgradnji boljih sustavnih i praktičkih rješenja;

3. sustavnim poboljšanjima procesa omogućila bi se racionalizacija i smanjenje materijalnih troškova pri osmišljavanju, razvijanju i širenju sustava zaštite i spašavanja, i to sve ne na štetu raspoloživih materijalnih i drugih kapaciteta i sposobnosti Hrvatske, pa i same asanacije mina;

4. odgovori na pitanja što, zašto, gdje, kad, tko i kako ? mogu i u hrvatskom «nekom sustavu zaštite i spašavanja» pomoći u postizanju sustavnog kritičnog uvida u obrambeno-zaštitni proces i njegove elemente s mogućnošću pronalaženja novih rješenja (13. Adler);

5. integralni sustav zaštite i spašavanja stanovništva Hrvatske od kriza i posljedica bit će nadalje sigurnosno, sustavno i strateški pitanje koje treba sprovoditi brza, kvalitetna i osmišljena, organizirana i djelotvorna rješenja u svojim zadaćama za što je izgrađen,

6. asanacija mina u RH i rad pirotehničarske ekipe CZ RH vršena je u nepovoljnim uvjetima. Aktivnosti su se vršile u ratu i poraću. Djelatnost je bila resursno skromno praćena. Ljudi su bili bez neriješena statusa. Rad je egzistirao na visokom moralu, entuzijazmu i odricanjima. Do sada je obavljen je golem posao za sigurnost RH i njeno stanovništvo. Uvjeti privređivanja i rada pirotehničarske struke su se promijenili. Moralna utakmica se je razvila u tržišnu utakmicu s neizvjesnim ishodom (11).

7. sustav zaštite i spašavanja stanovništva Hrvatske ne može biti prćijom pojedinaca, grupa i organiziranih privatnih klanova, već opće uređeni državni posao, interes i zadaća države koja se zove Republika Hrvatska.

LITERATURA:

1. TUĐMAN, F. : Izvješće Predsjednika Republike o stanju hrvatske države i nacije u 1995. godini. Zajednička sjednica oba doma Hrvatskog sabora Zagreb. 15. siječnja. 1996. 6.

2. ŽIBERT, Z. :Upute štabovima CZ za provođenje mjera zaštite i spašavanja od NUS-a. GSCZ MORH. Zagreb, kolovoz 1991.

3. SUGNETIĆ, T. : Upute štabovima CZ za provođenje mjera prve medicinske pomoći i asanacije, GSCZ MO RH. Zagreb, kolovoz 1991.

4. SUGNETIĆ, T.: Zdravstveni segmenti obrane i zaštite stanovništva Republike Hrvatske. Tribina: Sustavsko mišljenje i rasuđivanje. rasprava o temi "Znanje i krize". Akademija tehničkih znanosti. FKIIIT Sv. u Zagrebu. Zagreb. 2. ožujka. 2001.-referat.

5. **MOLAK, B., SUGNETIĆ, T.:** Zaštita i spašavanje stanovnika , dobara i okoliša u slučaju kriza ili izvanrednih stanja. II hrvatski kongres hitne medicine s međunarodnim sudjelovanjem. HD za hitnu medicinu i ustanova za HMP Zagreb. Zagreb.15-16.11.2001.
  6. **SUGNETIĆ, T., SUGNETIĆ, N. :** Croatian population, medical care and health factors.CBMTS INDUSTRY II COC, ASA, Inc. World Congress on Chemical and Biological Terrorism. Dubrovnik, Croatia 22-27 april, 2001.
  7. **STARY, D., SAVKOVIĆ, D. :** Djelotvornost projekata obavješćivanja djece o opasnostima od neeksplozivnih minsko-razornih naprava. Civilna zaštita, Zagreb, 2 .1993, Br. 1, 11-17.
  8. **ŠTEKER, I. :** Zaštita prognanika i poljodjelaca od MENA i NUS-a. 2. Civilna zaštita, Zagreb, 1993, Br. 2, 39-49.
  9. **SUGNETIĆ, T. :** Prva medicinska pomoć, Civilna zaštita i rat u Republici Hrvatskoj. Civilna zaštita, Zagreb, 1 .1992, Br. 1, 25-31.
  10. **KOSTOVIĆ, I. i sur.** Stradalnici Domovinskog rata - struktura. Ured za informiranje GSSMZ RH. Zagreb. 20 rujna 1995.
  11. **MOLAK, B., ŽIBERT, Z., LAURA, D. NEMETH, Z. :** Godišnje izvješće Sustava zaštite i spašavanja od kriza i posljedica SCZ MORH-a za 1993. godinu. SCZRH Zagreb, Zagreb, siječnja 1994 (DSZ/94)-
  12. **SUGNETIĆ, T., JAGER, M., MOLAK, B., SUGNETIĆ, N.:** Sustavni ogledi i terminologija u osnovama zaštite i spašavanja stanovništva od kriza i posljedica. Znanstveno-stručno savjetovanje Sigurnost u okolišu i graditeljstvu Šibenik, 9-11.svibnja 2002. u: Zbornik radova 2002.161-168
  13. **ADLER, J. :** Anatomiji organizaciji s točki zrenija u fiziologiji // Standardi i kačestvo. 2001. br.2 u : Glasilo DZNM. Br. 7-8. 2001. 217. 224. 218-219. 219.
  14. **DJUROVIĆ, V. :** Sistemska analiza.. VIZ Beograd. 1984. 173.194.
  15. **VUJEVIĆ, M.:** Uvođenje u znanstveno-istraživački rad. Informator, Zagreb, 1988.
- 9/9 Zagreb, 14. 9. 2003.
T. Sugnetić